

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เด็กและเยาวชนถือว่าเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต เป็นบุคคลที่มีความกระตือรือร้นต่อการเปลี่ยนแปลง เปิดกว้างทางความคิดและการรับเทคโนโลยีหรือการปฏิบัติใหม่ๆ จึงเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพและมีพลังเป็นความหวังและเป็นอนาคตของประเทศไทย หากได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้องเหมาะสม ให้ความรู้ทักษะความสามารถและปลูกฝังให้มีทัศนคติที่ดีต่อการเกษตร จะสามารถเป็นผู้นำความก้าวหน้าและเป็นกำลังในการพัฒนาการเกษตรของประเทศไทยต่อไป ซึ่งการพัฒนามูลฐานของเกษตรกรให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่านั้นเป็นการเตรียมบุคคลให้มีความพร้อม และมีประสิทธิภาพในการผลิตของภาคเกษตรกรรม เพื่อให้การผลิตมีความสอดคล้องกับสถานการณ์ต่างๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอและมีการแข่งขันกันมากขึ้นและเพื่อเป็นแกนนำในการพัฒนาภาคเกษตรกรรมให้มีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับภาคอุตสาหกรรมหรือภาคอื่นๆ รวมทั้งยังเป็นการป้องกันการเคลื่อนย้ายแรงงานไปสู่ภาคอื่นๆ ดังนั้น มูลฐานของเกษตรกรที่ได้รับการฝึกฝนให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง มีความเชี่ยวชาญชำนาญในวิชาการแผนใหม่ ตลอดจนส่งเสริมสร้างลักษณะความเป็นผู้นำที่ดีจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาในภาคเกษตรกรรมที่เป็นพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในด้านต่างๆ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2534)

กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เริ่มต้นดำเนินงานส่งเสริมยุวเกษตรกรตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2496 ซึ่งเป็นกิจกรรมที่กรมส่งเสริมการเกษตรดำเนินการเพื่อพัฒนาเยาวชนให้มีความพร้อมในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมในอนาคต โดยในปีงบประมาณ 2557 กรมส่งเสริมการเกษตรกำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์ประเทศ (Country strategy) ปี 2556-2561 ตามแผนปฏิบัติการด้านการเกษตร ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรพร้อมๆ กับการพัฒนาขีดความสามารถในการผลิตการจัดการสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพ ปลอดภัย และการพัฒนาสินค้าเกษตรเพื่ออุตสาหกรรม โดยการนำนโยบายสู่การปฏิบัติในพื้นที่ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาของแต่ละจังหวัดและกลุ่มจังหวัด เพื่อให้เกิดความเหมาะสมในแต่ละสภาพพื้นที่และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อเกษตรกร โดยกำหนดแนวทางด้านการพัฒนาองค์กรเกษตรกรในการเสริมสร้างศักยภาพผู้นำยุวเกษตรกรและเครือข่ายทั้งในด้าน

การบริหารจัดการการผลิตและการตลาดสินค้าเกษตร เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เพื่อการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

การส่งเสริมและพัฒนา กลุ่มเกษตรกร และสมาชิกเกษตรกร ให้เข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้นั้น ต้องเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่มและชุมชนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทั้งในระดับของการพึ่งพาตนเองและในระดับการแข่งขัน กลไกหนึ่งที่สนับสนุนให้เกษตรกรและชุมชนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มความสามารถไปสู่เป้าหมายดังกล่าว นั่นคือ การนำกระบวนการจัดตั้งกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่มในขั้นพื้นฐาน ไปสู่การเชื่อมโยงเครือข่าย การมีส่วนร่วม การเสริมสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเกษตรกรให้ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ให้มีความสามารถในการจัดการกับทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างชาญฉลาด รวมทั้งการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ในการขับเคลื่อนการพัฒนา งานส่งเสริมการเกษตรซึ่งก่อให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือทั้งในด้านเชิงธุรกิจและสังคม ตลอดจนการดำเนินการเพื่อพัฒนา กลุ่มเกษตรกรให้เข้มแข็ง สนับสนุนให้เกิดผู้นำกลุ่มเกษตรกรที่มีความสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในเวทีของการบริหารงานเกษตรในระดับต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จังหวัดลำปางมีกลุ่มเกษตรกรจำนวน 96 กลุ่ม มีสมาชิกจำนวน 2,988 คน ซึ่งปัจจุบันปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรยังมีหลายประการ โดยเฉพาะปัญหาในการบริหารงานภายในกลุ่มและการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิก ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรในด้านต่างๆ ว่าสมาชิกกลุ่มเกษตรกรในโรงเรียนจังหวัดลำปางให้ความร่วมมือกับการทำงาน หรือให้ความสำคัญกับกิจกรรมของกลุ่มเกษตรกรในระดับใด เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรในโรงเรียน เพื่อเกิดการปรับปรุงการวางแผนการดำเนินงานของกลุ่มให้มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนและเกิดประโยชน์สูงสุดในระยะยาวตามจุดมุ่งหมายของกลุ่มเกษตรกรต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพเศรษฐกิจ และ สภาพสังคมของสมาชิกเกษตรกร

2.2 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกเกษตรกร

2.3 เพื่อศึกษาความรู้ แหล่งความรู้และความคิดเห็นในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร

2.4 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกร

2.5 เพื่อศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค และแนวทางการพัฒนากลุ่มเกษตรกร

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

3.1 ตัวแปรที่เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม ประกอบด้วย

- 1) ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนปีที่เป็นสมาชิกกลุ่ม เหตุผลที่เข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่ม การประกอบอาชีพของครอบครัว และบทบาทหน้าที่ในกลุ่มเยาวชนตรกร
- 2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การได้รับเงินมาโรงเรียน และผลตอบแทนจากการทำงานกลุ่มของสมาชิก
- 3) ปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครอง การได้รับการสนับสนุนจากครูที่ปรึกษา และการได้รับการสนับสนุนจากทางโรงเรียน

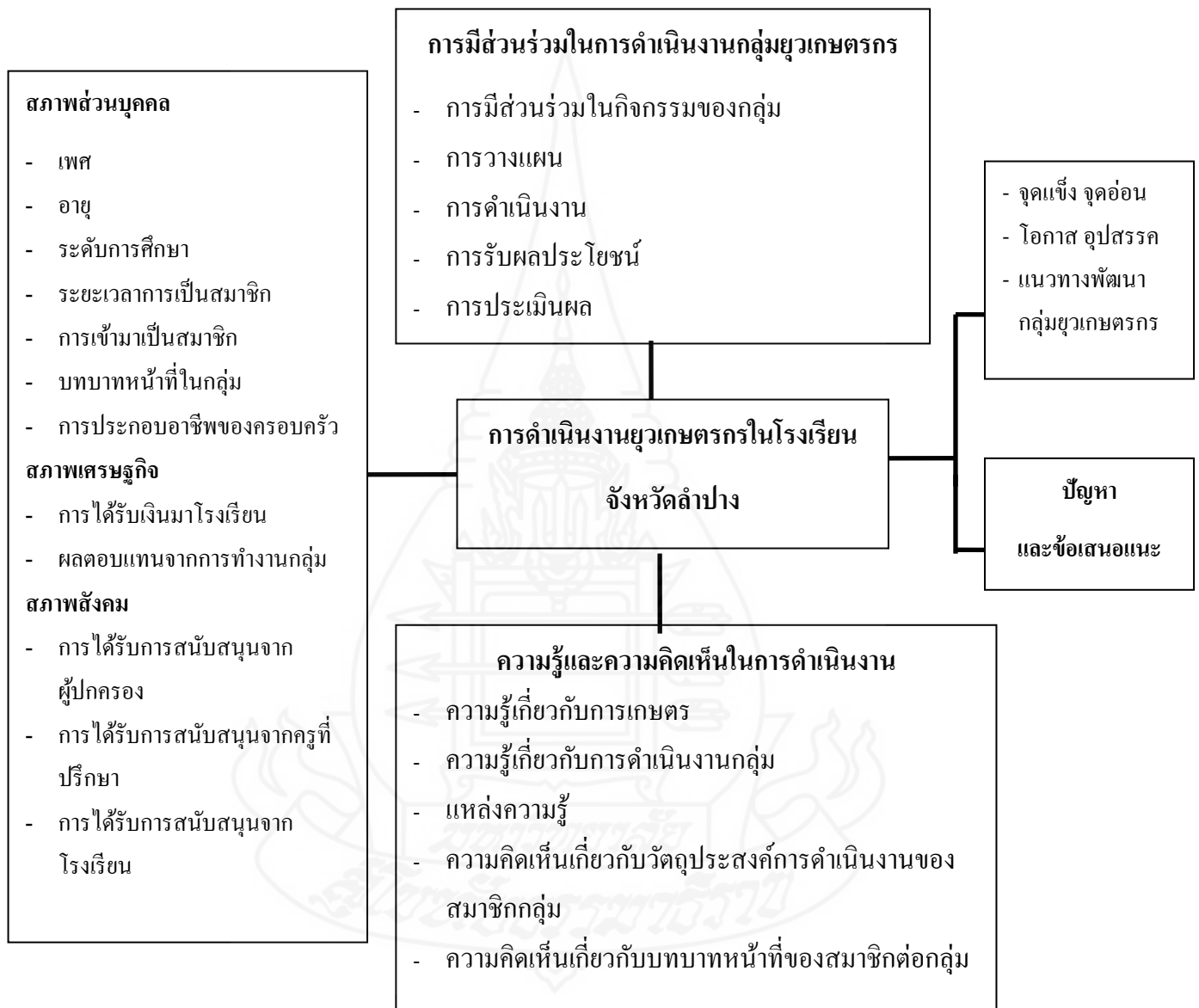
3.2 ตัวแปรเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มเยาวชนตรกร ประกอบด้วย

- 1) ความรู้ในการดำเนินงานกลุ่มเยาวชนตรกร ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่ม แหล่งความรู้ และ ความรู้ทางการเกษตรของสมาชิกกลุ่ม
- 2) ความคิดเห็นในการดำเนินงานกลุ่มเยาวชนตรกร ได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การดำเนินงานของสมาชิกกลุ่ม ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสมาชิกต่อกลุ่ม

3.3 ตัวแปรที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มเยาวชนตรกรในโรงเรียน ประกอบด้วย

- 1) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่ม
- 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผน
- 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
- 4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
- 5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

โดยการวิจัยครั้งนี้มีกรอบแนวคิดในการศึกษาดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรในโรงเรียน จังหวัดลำปาง มีขอบเขตดังนี้

4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาปัจจัยด้านบุคคล เศรษฐกิจ สังคมของสมาชิกยุวเกษตรกร ความรู้ ความคิดเห็นในการดำเนินงานกลุ่มและการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกยุวเกษตรกรในด้าน การวางแผน การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล รวมถึงปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกร

4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษากลุ่มยุวเกษตรกรในโรงเรียนจังหวัดลำปางที่ได้ดำเนินกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนา กลุ่มยุวเกษตรกร (ขึ้นบ่มเพาะ) ตามโครงการส่งเสริมและพัฒนา กลุ่มยุวเกษตรกร ของกรมส่งเสริมการเกษตร ประจำปีงบประมาณ 2557 ในจังหวัดลำปาง จำนวน 13 อำเภอ ซึ่งมีอำเภอละ 1 กลุ่ม สมาชิกกลุ่มละ 15 ราย รวม 195 ราย

4.3 ขอบเขตด้านเวลา เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรในโรงเรียน จังหวัดลำปาง ตั้งแต่เดือน ธันวาคม 2557 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2558

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 กลุ่มยุวเกษตรกร หมายถึง เยาวชนชายหญิงที่เป็นผู้ศึกษาอยู่ในโรงเรียนตั้งแต่ชั้น ป.4 – ม.6 และสมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดลำปาง โดยมีช่วงอายุ 10-18 ปี

5.2 การดำเนินงาน หมายถึง การฝึกปฏิบัติ การร่วมกิจกรรม หรืองานโครงการต่างๆ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่มตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายของสมาชิกยุวเกษตรกรในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับงานยุวเกษตรกร

5.3 ผลตอบแทนจากการทำงานกลุ่มของสมาชิก หมายถึง สิ่งที่สมาชิกยุวเกษตรกรได้รับจากการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่ม

5.4 การได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครอง หมายถึง การได้รับการสนับสนุนจากบิดา มารดาหรือผู้มีอุปการะเลี้ยงดูยุวเกษตรกร ผู้ซึ่งให้ความร่วมมือในการดำเนินงานยุวเกษตรกรในการให้กำลังใจ อุปกรณ์ เงินทุน

5.5 การได้รับการสนับสนุนจากครูที่ปรึกษา หมายถึง การได้รับการสนับสนุนจากครูที่ปรึกษา เช่น การแก้ไขปัญหาาร่วมกัน การถ่ายทอดความรู้สู่สมาชิกกลุ่ม เป็นต้น

5.6 การสนับสนุนจากทางโรงเรียน หมายถึง การได้รับการสนับสนุนด้านความรู้ งบประมาณ การฝึกทักษะปฏิบัติ การจัดสรรพื้นที่ จากทางโรงเรียนในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มสมาชิกยูวเกษตรกร

5.7 ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่ม หมายถึง ระดับความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงาน ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมกลุ่ม ของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกร

5.8 ความรู้ทางการเกษตรของสมาชิกกลุ่ม หมายถึง ระดับความรู้ทางการเกษตร ความรู้ด้านพืช ความรู้ด้านสัตว์ ของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกรหลังจากร่วมกิจกรรมกลุ่ม

5.9 ความคิดเห็นเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การดำเนินงานของสมาชิกกลุ่ม หมายถึง ระดับความคิดเห็นในวัตถุประสงค์การดำเนินงานของสมาชิกต่อกลุ่มยูวเกษตรกร

5.10 ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่ม หมายถึง ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสมาชิกต่อกลุ่มยูวเกษตรกร

5.11 การมีส่วนร่วมของสมาชิกยูวเกษตรกรในโรงเรียน หมายถึง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทั้งหมดทั้งในด้านการวางแผน การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล

5.11.1 การมีส่วนร่วมในการวางแผน หมายถึง การมีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบายและวัตถุประสงค์การดำเนินงาน กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน

5.11.2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน หมายถึง การมีส่วนร่วมในการสร้าง ประโยชน์เข้าร่วมการดำเนินงานตามกิจกรรม บริหารงาน ประสานงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

5.11.3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการรับ ผลประโยชน์จากผลการดำเนินงาน เช่น มีโอกาสได้รับความรู้ การพัฒนาตนเอง ได้รับรายได้เพิ่ม

5.11.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึง การมีส่วนร่วมประเมินเกี่ยวกับ ผลการดำเนินงานกลุ่มยูวเกษตรกร

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 เป็นข้อมูลพื้นฐานนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่ม
ยุวเกษตรกรในโรงเรียน เพื่อเป็นการปรับปรุง การวางแผนการดำเนินงานของกลุ่มให้มีกิจกรรม
อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน สามารถถ่ายทอดให้กับยุวเกษตรกรรุ่นใหม่ของโรงเรียนและอาจขยายผล
ไปยังโรงเรียนอื่นๆ ต่อไปได้

6.2 เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนปรับปรุงกิจกรรม และการดำเนินงานของ
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและผู้เกี่ยวข้องในการส่งเสริมกลุ่มยุวเกษตรกรในจังหวัดลำปาง

6.3 เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนา กลุ่มยุว
เกษตรกร ในการวางแผนปรับปรุงแก้ไขนโยบายของโครงการ ที่จะนำไปพัฒนาส่งเสริมกลุ่มยุว
เกษตรกรให้ก้าวหน้าต่อไป

